

Sygn. akt XX Gz 21/20

Dnia 23 lipca 2020 roku

POSTANOWIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie, XX Wydział Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSO Magdalena Gałązka**

SSO Marzena Iwańska

SSO Anna Zborzyńska

po rozpoznaniu w dniu 23 lipca 2020 roku w Warszawie na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku (...) S.A. w W.

przeciwko (...) S.A. w W.

o udzielenie zabezpieczenia roszczenia

na skutek zażalenia wnioskodawcy na zarządzenie z 9 października 2019 roku o zwrocie wniosku

postanawia:

1. na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 3 k.p.c. i art. 398 k.p.c. przedstawić Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia następujące zagadnienie prawne:

„Czy do rozpoznania wniesionego po 7 listopada 2019 roku zażalenia na zarządzenie przewodniczącego w sądzie pierwszej instancji o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia właściwy jest sąd, w którym wydano zaskarżone zarządzenie?”

2. odroczyć rozpoznanie sprawy.

SSO Anna Zborzyńska SSO Magdalena Gałązka SSO Marzena Iwańska

Sygn. akt XX Gz 21/20

UZASADNIENIE

I. Wnioskodawca Wielobranżowe Przedsiębiorstwo (...) S.A. w W. w dniu 5 sierpnia 2019 roku złożył wniosek o udzielenie zabezpieczenia roszczenia o ustalenie nieistnienia ewentualnie stwierdzenie nieważności wszystkich uchwał walnego zgromadzenia akcjonariuszy (...) S.A. w W. z 2 lipca 2019 roku oraz podjętych później podczas tego samego zgromadzenia odbywającego się po przerwie, w szczególności w przedmiocie powołania i odwołania członków rady nadzorczej oraz w przedmiocie zawarcia umowy pożyczki z członkiem rady nadzorczej. Wnioskodawca domagał się udzielenia zabezpieczenia polegającego na wstrzymaniu wykonalności kwestionowanych uchwał.

Zarządzeniem z 9 sierpnia 2019 roku wnioskodawca został wezwany do usunięcia braków formalnych wniosku poprzez dokładne wskazanie oraz wymienienie wszystkich uchwał walnego zgromadzenia akcjonariuszy (...) S.A. w W., co do których żądał udzielenia zabezpieczenia roszczenia, w terminie tygodniowym pod rygorem zwrotu wniosku.

Wnioskodawca w piśmie z 12 września 2019 roku wyjaśnił, że nie jest w stanie wskazać uchwał z 2 lipca 2019 roku, ponieważ nie dysponuje protokołem zgromadzenia. Złożył jednocześnie wniosek o zabezpieczenie dowodu i zobowiązanie notariusza protokołującego zgromadzenie w trybie art. 248 § 1 k.p.c. do złożenia wypisu z aktu notarialnego stanowiącego protokół walnego zgromadzenia z ww. dnia.

Postanowieniem z 9 października 2019 roku Sąd oddalił wniosek o zabezpieczenia dowodu. Jednocześnie zarządzeniem z 9 października 2019 roku Przewodniczący zwrócił wniosek uznając, że wnioskodawca nie uzupełnił braku formalnego, bowiem nie sprecyzował wniosku: nie wskazał uchwał, których dotyczy jego roszczenie ustalenia nieistnienia bądź stwierdzenia nieważności uchwał.

W dniu 6 grudnia 2019 roku wnioskodawca złożył zażalenie na zarządzenie o zwrocie wniosku.

Zarządzeniem z 28 maja 2020 roku przewodniczący wydziału skierował sprawę do systemu SLPS celem wylosowania składu trzech sędziów do rozpoznania zażalenia; skład taki został wylosowany. W dniu 5 czerwca 2020 roku przewodniczący uchylił zarządzenie z 28 maja 2020 roku i zarządził przedstawienie akt Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie celem rozpoznania zażalenia na zarządzenie o zwrocie wniosku.

Zarządzeniem z 9 czerwca 2020 roku przewodniczący wydziału w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie zarządził zakreszenie sprawy w związku z jej błędnym przedstawieniem. Wskazał także, że brak jest podstaw do uznania, że sąd apelacyjny jest właściwy do rozpoznania zażalenia.

W związku z tym zarządzeniem, przewodniczący wydziału w tut. Sądzie Okręgowym zarządził przedstawienie zażalenia do rozpoznania wylosowanemu uprzednio składowi, przy czym, z uwagi na nieobecność jednego z sędziów, w jego miejsce został wyznaczony inny sędzia.

Sąd pierwszej instancji przy rozpoznaniu zażalenia uznał, iż ma do czynienia z zagadnieniem prawnym budzącym poważne wątpliwości. Wątpliwości te związane są z treścią przepisów ustawy z dnia 4 lipca 2019 roku o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 roku poz. 1469 – dalej także jako „ustawa nowelizująca”) obowiązujących od 7 listopada 2019 roku i dotyczą jego kompetencji do rozpoznania zażalenia w niniejszej sprawie. Są to przepisy art. 1 ust. 139, ust. 141 oraz ust. 213 ustawy nowelizującej.

II. Art. 9 ust. 4 ustawy nowelizującej stanowi, że do rozpoznania środków odwoławczych wniesionych i nierozpoznanych przed dniem jej wejścia w życie stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1 w dotychczasowym brzmieniu. Norma wynikająca z tego przepisu postuluje więc zasadę daty wniesienia środka odwoławczego jako determinującego ocenę, na podstawie których przepisów zażalenie winno być rozpoznane. W niniejszej sprawie zażalenie zostało wniesione po dniu 7 listopada 2019 roku, zatem podlega ocenie na podstawie przepisów, które weszły w życie po tej dacie.

Na podstawie art. 1 ust. 139, ust. 141 oraz ust. 213 ustawy z 4 lipca 2019 roku został znowelizowany art. 394 § 1 k.p.c. dotyczący zakresu kompetencji sądu drugiej instancji do rozpoznawania zażaleń, a nadto wprowadzono do kodeksu nowe przepisy: art. 394^{1a} k.p.c. oraz art. 741 § 1 i 2 k.p.c., które dotyczą kompetencji innego składu sądu pierwszej instancji do rozpoznawania zażaleń (jest to instytucja tzw. zażalenia poziomego).

Pierwszy z ww. przepisów (art. 394 § 1 k.p.c.) stanowi, że zażalenie do Sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie, a ponadto na postanowienia sądu pierwszej instancji i zarządzenia przewodniczącego, których przedmiotem jest:

1. zwrot pisma wniesionego jako pozew, z którego nie wynika żądanie rozpoznania sprawy;
2. zwrot pozwu;
3. odmowa odrzucenia pozwu;

4. przekazanie sprawy sądowi równorzędnemu lub niższemu albo podjęcie postępowania w innym trybie;
5. zawieszenie postępowania i odmowa podjęcia zawieszzonego postępowania;
6. zwrot kosztów, określenie zasad ponoszenia przez strony kosztów procesu, zwrot opłaty lub obciążenie kosztami sądowymi - jeżeli strona nie składa środka zaskarżenia co do istoty sprawy.

Drugi z ww. przepisów (art. 394^{1a} § 1 k.p.c.) stanowi natomiast, że zażalenie do innego składu sądu pierwszej instancji przysługuje na postanowienia tego sądu, których przedmiotem jest:

1. odmowa zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcie takiego zwolnienia oraz odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie;
2. oddalenie opozycji przeciwko wstąpieniu interwenienta ubocznego oraz niedopuszczenie interwenienta do udziału w sprawie wskutek uwzględnienia opozycji;
3. rygor natychmiastowej wykonalności;
4. wstrzymanie wykonania prawomocnego orzeczenia do czasu rozstrzygnięcia skargi o wznowienie postępowania;
5. stwierdzenie prawomocności orzeczenia;
6. skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka oraz odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia;
7. odmowa uzasadnienia orzeczenia oraz jego doręczenia;
8. sprostowanie lub wykładnia orzeczenia albo ich odmowa;
9. zwrot zaliczki, zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu oraz wynagrodzenie biegłego, mediatora i należności świadka, a także koszty przyznane w nakazie zapłaty, jeżeli nie wniesiono środka zaskarżenia od nakazu;
10. oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego;
11. zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem;
12. odrzucenie zażalenia;
13. odrzucenie skargi na orzeczenie referendarza sądowego;
14. zatwierdzenie ugody w sprawie odwołania do sądu ochrony konkurencji i konsumentów;
15. wstrzymanie wykonania decyzji, w przypadku zawieszenia postępowania, na zgodny wniosek stron zamierzających zawrzeć ugodę w sprawie odwołania do sądu ochrony konkurencji i konsumentów.

Instytucja zażalenia poziomego została wprowadzona także w postępowaniu zabezpieczającym. Zgodnie z art. 741 § 1 i 2 k.p.c. zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji w przedmiocie zabezpieczenia rozpoznaje sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, w składzie trzech sędziów.

III. Treść powołanych wyżej przepisów wywołuje wątpliwości co do tego, który sąd ma kompetencję do rozpoznania zażalenia na zarządzenie o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia.

Nie budzi wątpliwości, że na zarządzenie o zwrocie wniosku przysługuje zażalenie (uchwała Sądu Najwyższego z 28 sierpnia 2008 roku, III CZP 65/08, opubl. w OSNC z 2009 roku, nr 7-8, poz. 112). Zgodnie z art. 13 § 2 k.p.c. przepisy o procesie stosuje się bowiem odpowiednio do innych rodzajów postępowań unormowanych w kodeksie. Takim odrębnym rodzajem postępowania jest postępowanie zabezpieczające, które nie traci swojej samodzielności nawet jeśli toczy się równoległe z postępowaniem rozpoznawczym. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia inicjuje postępowanie zabezpieczające, tak jak pozew inicjuje postępowanie rozpoznawcze. Z uwagi na tę właśnie cechę postępowania zabezpieczającego przepis, który wprowadza zażalenie na zarządzenie o zwrocie pozwu z mocy odesłania zawartego w art. 13 § 2 k.p.c. znajduje odpowiednie zastosowanie także do zarządzenia o zwrocie wniosku. Innymi słowy, podstawą zażalenia na zarządzenie o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia jest odpowiednio stosowany przepis art. 394 § 1 pkt. 1 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym przed 7 listopada 2019 roku) przewidujący zażalenie na zarządzenie o zwrocie wniosku, w związku z art. 13 § 2 k.p.c. nakazującym odpowiednie stosowanie przepisów o procesie do innych postępowań uregulowanych w kodeksie (tak Sąd Najwyższy w uzasadnieniu ww. uchwały z 28 sierpnia 2008 roku).

W konsekwencji zażalenie na zarządzenie o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia w stanie prawnym obowiązującym przed 7 listopada 2019 roku rozpoznawał sąd drugiej instancji. Również sąd drugiej instancji był właściwy do rozpoznania zażalenia na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia (a więc na wydaną w postępowaniu zabezpieczającym decyzję merytoryczną, art. 741 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed 7 listopada 2019 roku).

Ustawa nowelizująca utrzymała zasadę, że zażalenie na zarządzenie o zwrocie pozwu przysługuje do sądu drugiej instancji (art. 394 § 1 pkt. 2 k.p.c. w nowym brzmieniu). Nowo wprowadzony przepis art. 394^{1a} § 1 k.p.c., regulujący kompetencję innego składu sądu pierwszej instancji do rozpoznawania zażaleń (tzw. zażalenia poziome) określa zamknięty katalog orzeczeń podlegających zaskarżeniu w tym trybie. Obejmuje on wyłącznie postanowienia; zarządzenie o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia nie jest w nim wymienione (katalog z art. 394^{1a} § 1 k.p.c. nie obejmuje w ogóle zarządzeń).

Ustawa nowelizująca wprowadziła natomiast w art. 741 § 1 i 2 k.p.c. zasadę, że zażalenie na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia rozpoznaje sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, w składzie trzech sędziów. W przypadku zażaleń na decyzję merytoryczną wydaną w postępowaniu zabezpieczającym obowiązuje więc instytucja zażalenia poziomego (mimo posłużenia się nieco inną nomenklaturą: w art. 394^{1a} § 1 k.p.c. jest bowiem mowa o „innym składzie sądu pierwszej instancji”, zaś w art. 741 § 2 k.p.c. jest mowa o „sądzie, który wydał zaskarżone postanowienie”).

Nowo wprowadzone zmiany ustawodawcze wywołują wątpliwości wskazane w treści postanowienia co do tego, który sąd rozpoznaje zażalenie na zarządzenie o zwrocie wniosku wydane przez przewodniczącego w sądzie pierwszej instancji. Możliwe są tutaj dwa stanowiska.

Pierwsze – że zażalenie na zarządzenie o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia nadal winno być rozpoznawane na zasadach analogicznych do zarządzenia o zwrocie pozwu. Przyjęcie takiego stanowiska oznacza, że zażalenie na zarządzenie o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia wydane przez przewodniczącego w sądzie pierwszej instancji winien rozpoznawać sąd drugiej instancji.

Drugie stanowisko można wywieść z nowo wprowadzonej kompetencji innego składu sądu pierwszej instancji do rozpoznawania zażaleń na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia (a więc na decyzję merytoryczną, art. 741 § 1 i 2 k.p.c.). Posługując się argumentem a maiori ad minus (z większego na mniejsze) możliwe jest twierdzenie, że skoro inny skład sądu pierwszej instancji ma kompetencję do rozpoznania zażalenia na decyzję o charakterze merytorycznym, tym bardziej mieści się w niej także kompetencja do rozpoznania zażalenia na wydaną w tym postępowaniu decyzję o charakterze jedynie formalnym.

Za przyjęciem każdego z dwóch ww. stanowisk przemawiają określone względy celowościowe. Przyjęcie pierwszego stanowiska jest uzasadnione niewątpliwym podobieństwem zarządzenia o zwrocie wniosku do zarządzenia o zwrocie pozwu. To zaś powoduje, że celowe jest jednakowe traktowanie zażaleń na obie decyzje procesowe. Przyjęcie drugiego stanowiska jest natomiast uzasadnione zmianą ustawodawczą polegającą na wprowadzeniu instytucji tzw. zażaleń poziomych, w tym także w postępowaniu zabezpieczającym. Oznacza ona poszerzenie kompetencji sądu pierwszej instancji o uprawnienie do rozpoznawania zażaleń, co realizuje m. in. postulat szybkości postępowania w sprawach drobniejszych.

Rozstrzygnięcie przedstawionego zagadnienia będzie miało istotne znaczenie dla praktyki orzeczniczej. Pozwoli też zapobiec sytuacji, w której zażalenie będzie rozpoznawał sąd niewłaściwy.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c. i art. 398 k.p.c. postanowił przedstawić Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne wskazane w sentencji postanowienia.

SSO Anna Zborzyńska SSO Magdalena Gałązka SSO Marzena Iwańska